

EN JUVENALISK SÖNDAGSSOIRÉE

ÅR 1846

AV SVEN G. SVENSON

Det har skrivits åtskilligt om de äldsta juvenalerna, om det glada studentkötteri, som i 1840-talets Uppsala samlades kring Wennerberg, Beronius och Daniel Hvasser. Åndå bör det en gång för alla erkännas, att vår kunskap om vad dessa herrar egentligen hade för sig, har varit utomordentligt ringa. Det är t. ex. ganska påfallande, att den senaste skildringen av juvenaleriets äldsta historia — författad av vår broder *Einar Malm* — är uppbyggd på endast tre källor. För det första Wennerbergs egna meddelanden i inledningen till *Glugtarna*, nedskriven år 1882. För det andra ett brev från den gamle juvenalen Johan Richert till J. G. Arsenius, daterat 1876, samt slutligen nämnde Arsenius' Minnesanteckningar, i vilka en efterskrift uteslutande ägnas åt Juvenalerna. Arsenius' memoarer ha dock tillkommit först under 1890-talet.¹

Samtliga de åberopade källorna ha alltså tillkommit 30 år eller mera efter den tid, de berätta om. Ur strängt källkritisk synpunkt — och varför skulle inte kritiska principer tillämpas även på så sakrosanka ting som vår egen ordens historia — måste följaktligen dessa källor tillmätas ett mycket ringa värde. Man kan rakt inte lita på vad de ha att säga om 1840-talets studentliv. Atminstone inte i detaljerna.

Under sådana förhållanden är det något av en sensation att här kunna publicera en *samtida* källa, den första kända, till urjuvenalernas historia. Advokaten Ernst Treffenberg, vars fader Curry som bekant tillhörde kretsen kring Wennerberg, har haft *den stora vänligheten att till ordens arkiv överlämna ett brev*, daterat den 29 mars 1846, som utförligt skildrar den juvenaliska söndags-

¹ *Einar Malm*, Ack i Arkadien, s. 32 f.

soirée, vilken ägt rum fyra dagar tidigare, d. v. s. på Marie Bebådelsedag.⁷ Brevskrivaren är ingen mindre än Calle Scharp, känd som en av de originellaste och mest framträdande juvenalerna. Adressaten är Claes Herman Rundgren, sedermera biskop i Karlstad, vilket kan tyckas sättlvida anmärkningsvärt, eftersom det varit alldeles okänt, att denne på ålderdomen minst sagt allvarligt sinnade prelat haft några förbindelser med den glada juvenalkretsen. Att så i hög grad varit förhållandet, framgår emellertid tydligt och klart vid ett studium av Rundgrens efterlämnade papper.⁸ Rundgren levde under sin Uppsalatid ett mycket glatt och trevligt studentliv.⁹ På ett ställe i sina minnesanteckningar har han uppgjort en förteckning över sina närmaste umgängesvänner, och i den förekommer alla de mest kända juvenalerna, Wennerberg, Hwasser, Calle Scharp och många fler.¹⁰

Brevet skall här publiceras ordagrant, utan några mera utförliga kommentarer. Innehållet talar helt för sig självt. Det bör dock redan här påpekas, att flera av dess upplysningar kastar ett nytt ljus över juvenalernas förehavanden, kanske också över Wennerbergs diktning. Einar Malm torde exempelvis bli tvungen att något revidera de forskningresultat, till vilka han hittills kommit. Påfallande är bl. a. att hans förteckning över urjuvenalerna (a. a. s. 34) genom Scharps upplysningar måste avsevärt utökas.

Nu till brevet. Det lyder så här:

⁷ Advokat Treffenberg har skänkt ännu ett brev till ordens arkiv. Det är dock av senare datum, skrivet den 24 sept. 1873 av Calle Scharp till P. G. Tengman. Brevet skildrar Otto Beronius' bröllop, som just hade ägt rum i Stockholm. Några av gluntens trognaste juvenaliska vänner hade helt naturligt mött upp vid detta tillfälle och samlades också efter vigseln till en privat sexa. "Sällskapet bestod af Gunnar (Wennerberg), Curry (Treffenberg), Trolle, Svante (Hedin) med brodern Appe, Nicke Kruse, Calle Hoffsten och undertecknad" heter det i brevet. Det dracks duktigt med punsch. "Rådet var liksom litet vacklande" påstas det om d. v. statsrådet Wennerberg.

De båda donationerna ha förmedlats av Riks- & UniversitetsKanslern, br. Arvid Hj. Uggl. En stor samling, dagböcker, memoarer och brev förvaras numera i Uppsala Universitetsbibliotek.

* Jfr Upsalastudenten genom tiderna, ss. 180, 183 ff.

⁹ C. H. Rundgren, Hägkomster från mitt eget och samtidens lif, häfte 1, s. 65 ff., UUB (okatalogisering).

C. H. Rundgren.

Inte förrän Söndagsförm. kl. 8 —
(Upsala i början af Vårterminen
1846, nött efter 42 års mellan-
stick)¹

Adle och starke Rundgren!

Naturligtvis de lifligaste tacksägelser för brefvet. Ledsamt att inga citater kunde praesteras! Aber das kann nicht helfen — Anledningen till att jag ej genast med onsdagsposten besvarade Din billet var den, att våran Söndags-Soirée blifvit från Söndagen uppskjuten till samma Postdag, som var Maria Bebådelse och då jämväl firades. För att således i min epistel kunna vara något sakrikare uppskjöt jag till idag. Min tanke att ej bevista densamma upplöst sig i ett gladt annalkande² för några sunda och träffande argumenter af några aktningsvärdā sällskapets medlemmar. Samlingen var till förekommande af

det sedermera inträffade nattölet utsatt till kl. 7. Tiden till 8, då samtliga gästerna anlupit, förgick i den der halft oroliga sinnesstämma, hvarmed man anblickar "sexan delikat" och blott väntat på signal att rusa på gubben. Socjeteten var lika talrik som förra g[å]ngen — I Formmarks o Berggrens oersättliga ställe hade för aftonen intrådt lilla Blomstedt, Borgmästaren, Abednego, samme Goes samt . . .³. Lychou hade för aftonen funnit en värdig vicarie i Ljötnant Lasse Tegnér, som var på besök hos sina släcktingar och på förm. uppsnappats af Björcken. Unge Thure Pfeiff hade också slagit sig ledig från sina (överstruket ord) bekymmer och såg mycket glad och road ut att åter vara på benen — villan var kort om ock ljuf och redan Torsdagen suckade han under en svårartad (överstruket ord) den der ännu ej igår e. m. då jag var nere hos honom gifvit särdeles efter för hvarken blodiglar eller grötar.⁴ Han var inte riktigt munter, sa han och bad hellsa så godt jag kunde. Fathagan för en (struket ord) besök i Påsk sväfvade hemsk för hans omdömesförmåga. Han var riktigt taskig der han låg och gröta' — stackars pojke — Han är riktigt illa ute i den delen. Någon lisa hade ej infunnit sig hos honom blott den gamla Lisette — trogen som böljan.

Efter detta lilla språng i tiden vill jag chronologiskt och noga uppgifva de nummer, som i ordningsfull följd (d. v. s. i den ordning de här följa) exequerades och vunno obegripligt genljud i din Othmars bröst.⁵

No. 1. Ouverture till någon konstig opera: "Mohriskan i Algier" eller något dylikt, exequerad à quatre mains av Stedingk och Pfeiff⁶ — (Pianot placeradt framför venstra kakelugnen och sällskapet i cirkel uppmärksamt fattande tonerna). Jag satt bredvid Daniel, som vänskapligen med lustiga mimiska drag antyddc de vackrare ställena i stycket — För öfrigt hade vi stort nöje åt Pfeiffens benställning och Dto fötter, som trampade en uttrycksfull och uppriktig takt till musiken — allmän supning (Erik Stockenström, som varit stupidus redan vid första början af förra séancen samt jag o. Beronius hollo oss till en mindre separat. Bål Carolina; Den sednare öfvergick dock snarligentill andra partiet; vi andra förblefvo.)

No. 2. Platserna återintogos och stadgarna upplästes ånyo af Gunnar; "Kunna känslotjusande melodramer, sprittande faraler, naiva bagateller, vänskapsvarm handsvett någonting uträffa, O! Så kommen I Ungdomens eliter". "Hava helan, halfvan, terzen, cachatos, cachatillos⁷ någonting lockande, o så trefallt lyckliga I, som svalkens"! "Allt skall på det angenämaste öfverfalla den vörda

publiken" Se der några spridda stropher ur Ingressen. — "Sällskapets idé är en mystifikation" — "Sällskapet får icke betrakta ss. sådant" etc. etc. Vidare förekommer en fac-fördelning — sålunda: "Ballettmästare Hr Lundberg" "Farcen: Hrr Törngren och Scharp" "Mosaiska sectionen: Hr Kruse; suppléant: hr Törngren" "Zigenare, Bondfolk och Betjenter: Hr Lychou" "Klackör: Baron Armfelt" etc. etc. etc. De egentliga stadgarna utgöras av kärnspråk af t.fattarne lämpade på de olika charactererna inom ledamöterna och lyckligt characterisande sagesmannen; ss: "Echo som är tråkig sparkes i röfven" Dettow — "Okunnighet i Eddan straffes med brådöd" Dahlberg — "Suparnas antal vare obestämdt; dock må man icke gå öfver Fagersta Hurten⁸" Stockenström — "Plötsligen ledamot påkommen fylla straffes, i lindrigaste fall, högst obetydligt." Lychou. "Inga talesätt" Lychou; med flera till antalet 40 à 41 — en viss blygsam delikatesse har hindrat mig att ur annat arkiv än minnets meddela dig ofvanstående och sålunda inser du hur förb. mycket återstår!

(Hela föregående framställning har jag måst nedskrifva under ideliga order-utdelningar till några mindre quicka borst-gossar, hvilka äro mina handtlangare vid den i dag pågående flyttningen: Jag beger mig åstad till en aflägsen asyl i Fjärdingen, der jag hoppas med mera framgång kunna låta min Osbarts skåda in i mitt inre).

Strax på e. m.

Jag har personligen inställt mig på Scenen för min blifvande verksamhet, samt tagit i ögonsigte de arrangementer, en Gumma och de unga vagabonderna vidtagit — Husgeråd stå nyköpta på ett bord i yttre rummet och några sängkläder ligga sorglöst spridda på golvet i det intre — Emellertid blir det bra nog och den gästvänliga Frisen blir i morgen — alldeles gästfri — Noga räknadt tror jag mig ej ha varit min unga Fris till något hinder och samvetet är i den delen fredadt. Huruvida jag ej kunnat uträtta mer än hvad i sjelfva verket blifvit gjordt, blir åter en annan fråga, vid hvars besvarande jag blir något oroligare till sinnes. Jag blir dock med morgondagen totalelement fredad från de ledsamma distractionerna af en intetsägande conversation med min unga värd — och jag hoppas några sköna resultater af ett ädelt sträfvande inom någon tid skola springa min Frithiof i ögonen — Med samma jag var ute skuttade jag ner till Pfeiff, som ytterligare i dag applicerat ett tjog blodsugare på sina mattade könsdelar;⁹ med späd, men leende, stämma sände han några ytterligare helsingar.

Låtom oss återvända till onsdags aftonens lustbarheter: ordningen kommer till

No. 3. Daniels visa på melodien af Brauns Bricollvisa och ordalagen lämpade efter festens betydelse — "Ah nej, det är bara skit" sa' han när jag ville leka samlare och copiera bladet — Knappt kan jag påminna mig mer än följande stroph i slutet af en vers, alluderande på honom sjelf och ledsagade af en vältalig åtbörd:

— — —
— — —

Men den som är van
rumla hela dan
minsta motskäl ej kan ge en
emot Söndags-Soiréen

Desslikes tör det roa dig att höra följande improviserade tillägg af honom, då han längre fram efter Lasse Tegnérers ankomst omsjöng sin "viceversa"

"Vi i quäll ha några gäster
Herrman Goes, Lars Tegnér,
Jonas Schwartz o. Calle Wester!
Gossar! Gud välsigne Er!
Mätte vi få ofta se er
Uppå Söndags-Soiréer".

4. Hvassers Juvenal marsch, "Lustigt ut till "Polacksbacken"¹⁰ med allmän Promenad och de qwickaste fasoner af enhvar.
5. "Allt suckar för Naturens Lag" Duett af Bero och Stenberg.
6. Beronius sjöng vid forte en visa af Lindblad och Ingeborgs Klagan¹¹ (Din Charhos jouerade ända till vansinne)
7. "För "Ack och We" — Daniel, Stenb. o. Bero.
8. Vedetten af Braun¹² afsjöngs af Stenb. och Bero med talrik chör (Goes intensivast).
9. "O wandern, o wandern",¹³ Daniel, Stenb. Bero och Wnnrbg som numera sjelf sjunger 1ste Bas.
10. "Bort allt hvad oro gör"¹⁴ dto, dto.

11. Tableau — "l'Odalisque coupable" — Persona quaestionis: Dettow med blottade former, temligen vällustiga genom ymnogt brukade spirituosa, Stedingk den lycklige amoroſo (gjorde taflan så vivante som möjligt) och pcfiff den i bakgrunden (kukbranden) föga bemärkte djupt förolämpade Gamle —

12. Polkette lika charmante som sidst (De la Gardie och Blomst.)
13. Lasse Tegnér anlände och emottogs på allehanda manér.
14. Lurfvens præstationer i ballettväg, à la Rappo, Simpromotion etc. — alldelens djefligt löjliga — "Allt suckar" för Lasse" — Daniels omqväde — jag stod i farstun och reflecterade — "Lager in den Baracken" mit neuem Tanze Obegripligt mycke' Hornmusik (af musikanter, som va' bjudna på en Bål af Studenter)

Mera oordning o. öppenhet i sätten att vara — Dahlbergs declamations-stadium var inne — Gurr! Sch! Juvenal-marscher... Tegnér gick med Lundbergs frack och Goes hade funnit sin "musard" (mössa)

Klockan hade så småningom närmat sig 3 — Gräl mellan Tegnér och Stockenstr. bilagd af Wnnrbrg och — Daniel — På platsen återstodo slutligen endast Daniel (knöl men svinagtigt skämtsamt med Tegnér) Wnnrbrg (ovanligt uppskojad och förb. bra). Tegnér (full och beredd att hugga alla på käften) o. Dahlberg (som sedermera i dagbräckningen lärer rest ensam till Flottsund)

Och så gick den andra seancen — Emellertid borde dessa nöjen för att bli alldelens oskadliga ställas på annan fot, i synnerhet som kilning är förbjuden i en Paragraf.

Jag förmadar att du af Lyckou erhållit några upplysningar vis à vis Kruse och öfriga studerande. Daniel har jag ej träffat sedan Onsdagen, vet ej rätt hvad jag skall tänka om Kameralexamen men skall vid första sammanträffande göra honom delaktig af ditt sidsta bref — De sednare dagarna har jag varit betydligent hindrad af flyttnings- och anskaffnings-bestyr — De äro dock nu öfver och jag motser en period af lugn och nöjd verksamhet. — ?

Farväl Godolphin!¹⁵ Tack för Dina notiser från hemmet och penschis! — De sednare voro föga tillfredsställande för ett sorgbundet hjertelag — dock hoppas jag du ej derför ger på båten att samlar sådana sköna materialier, hvilka kraftigast upplifva och helsammast verka på din Hjortsberg.⁵

Här ha vi föröfrigt haft friskt upp med Prinsar, allmän sång (Wnnrbrg är anförare för allmänna Kulan¹⁶ och hade satt ord till en sång till Canzlern,

som i går vid den stora Presentationen på Gustaviana afsjöngs) — übrigens
dödt och gladt — Större middag i dag med Bergström i spetsen för Pehr
Jakob Ehrenheim, som i går tog J. Cand. — Lefväl och sänd ett innerligt
ögonkast 2 tr. upp. Jag är arg på Nanna, som fått ett långt bref från mig
och ej bevärdigat mig med svar derå — det kan du be Johanna framföra, om
du träffar'na — För öfrigt vet du nog hur det kan vara! Helsa alla från
din Carlo

Den gode Afzelius var nyss uppe och sökte Frisen och ber helsa Grevenius
och dig — Jag föreställer mig att jag inte kommer med på din ballette om
Tisdag — och kunde du kanske engagera S. C. till en half minuts tankfullhet —
vore det sakramenskadt vänskapligt. Adio.

En yngling från Öland.

Calle Scharp.

Pennteckning av J. G. Arsenius, Upsala Univ.-bibl.

NOTER TILL BREVTEXTEN.

1 Anteckningen inom parentes är gjord av annan hand, sannolikt Rundgren. Troligen har den tillkommit vid det tillfälle, då Rundgren överlämnade brevet till sin gamle vän Curry Treffenberg. Detta skulle i så fall ha skett år 1888. Samtidigt har Rundgren passat på att stryka en del uttryck i texten, som han tydligtvis nu fann något anstötliga. Här till skall senare återkommas.

2 Läsningen osäker.

3 Etter "samt" är ett ord överhoppat.

4 De överstrukna orden ha tydligent alltför målande karakteriserat Pfeiffs sjukdom, som uppenbarligen var gonorré.

5 Scharp och Rundgren hade en hel rad smeknamn på varandra, de flesta en smula "ossianskt" klingande.

6 Musikstycket var väl antagligen Rossinis "Italienskan i Algier".

7 Läsningen osäker.

8 "Fagersta Hurten" var benämning på en sup av ett visst nummer i ordningen, antagligen nummer 7 (enligt benäget meddelande av professor Olof Gjerdman). Det är alltså ett uttryck av samma art som exempelvis vårt "lilla Manasse". Den åberopade Stockenström var bördig just från Fagersta bruk; antagligen var uttrycket lokalt präglat.

9 Orden äro överstrukna, men läsbara.

10 En helt okänd komposition. Rent gissningsvis kan förmodas, att det var samma melodi som "Samloms, bröder Juvenaler".

11 Med största säkerhet ur Frithiofs saga med musik av Crusell.

12 I Wilhelm v. Brauns samlade skrifter återfinnes ej något stycke med detta namn.

13 Kan möjligen vara "Das Wandern ist des Müllers Lust" ur Schuberts sångcykel, "Die schöne Müllerin".

14 Ur Bellmans "Bacchi tempel".

15 "Godolphin eller Ninon de Lenclos" var titeln på en komedi av C. J. L. Almquist.

16 Wennerberg var denna termin anförare för Allmänna Sången.

Det kan till sist vara lämpligt att upprätta en liten förteckning över i brevet nämnda juvenaler:

Armfelt, Magnus, f. 1823, st. 1840 (st.), sedermera krigshovrättsråd m. m., ledamot av den internationella domstolen i Alexandria, d. 1897.

Berggren, Carl Leonard, f. 1819, st. 1836 (upl.), hade 1846 lämnat staden, emigrerade sedermera till Amerika. En av de sex i den ursprungliga juv. sångkören.

Beronius, Jonas Otto, glunten, behöver ingen kommentar.

Björck, Albert Julius, f. 1812, st. 1828 (upl.), sedermera stadsläkare i Oskarshamn, d. 1867.

Blomstedt, Abraham August, f. 1820, d. 1884, löjtnant vid Upl. reg. 1845, slutl. överste-löjtnant 1872.

Dahlberg, Johan Leonard (Tjasse), f. 1817, st. 1836 (v-d.), sedermera läkare i Skinn-skafteborg.

De la Gardie, Robert, f. 1823, st. i Lund 1839, i Uppsala 1845 (skåne), sedermera lands-hövding i Östergötland, d. 1916.

- Dettow, Robert, f. 1819 (ög.), brukspatron, d. 1877.
- Fornmark, Robert, f. 1815, st. 1834 (v-d.), läkare i Falun och Älvadberg, d. 1862.
- Goes, tillfällig gäst i sällskapet, troligen d. v. kaptenen i Upplands regemente Axel Vilhelm G. (f. 1797). I den improviserade vers varmed Hvasser hälsade honom välkommen, hette han (i Scharps återgivande) Herrman. Någon medlem av släkten Goes med detta förnamn är emellertid inte känd. Man får väl antaga, att Sharp minte fel.
- Hvasser, Daniel, f. 1818, st. 1836 (upl.), välkänd.
- Kruse, Nils J. V., f. 1819, st. 1836 (st.), sedermera jurist i Stockholm, död 1885.
- Lundberg, Johan Edvard, f. 1823, st. 1841 (st.), "Lurven" kallad, kammarskrivare i tullen, d. 1872.
- Lychou, Anton Fredrik, f. 1819, st. 1838 (st.), sedermera landskamrerare i Kristianstad, d. 1880.
- Pfeiff, Carl Oskar Ture, f. 1825, st. 1843 (st.), jurist, godsägare, d. 1888.
- Rundgren, Claes Herrman, f. 1819, st. 1837 (vg), biskop i Karlstad, d. 1906.
- Scharp, Carl, f. 1822, st. 1837 (st.), grosshandlare i Stockholm, d. 1890.
- Schwartz, Jonas, tillfällig gäst, okänd.
- von Stedingk, Eugen F. O. L., f. 1825, st. 1842 (v-d.), diplomat, d. 1871.
- Stenberg, Johan Emmanuel, f. 1823, st. 1843 (gotl.), tullinspektör i Katthammarsvik, d. 1866.
- von Stockenström, Erik, f. 1823, st. 1841 (v-d.), häradshövding, borgmästare i Härnösand och Hälingsborg, död 1905.
- Tegnér, Lars Gustaf, f. 1814, sedermera överste och chef för Dal-reg., son till skalden, tillfällig gäst, d. 1874.
- Törngren, Ernst Ludvig, f. 1819, st. 1839 (v-d.), kungl. sekr. (?), d. 1856.
- Wennerberg, Gunnar.
- Wester, Calle, okänd, tillfällig gäst.
- Dessutom omnämnes två herrar "Abednego" och "Borgmästarn", vilka inte äro möjliga att identifiera. Gissningsvis skulle man kunna förmoda, att under det första täcknamnet döljer sig en känd juvenal, Abelin, Hjalmar August, f. 1817, st. 1835 (ög), sedermera professor i pediatrik vid Karolinska inst. i Stockholm, d. 1893.